

Синоверська Тетяна Іванівна,
докторант кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, доктор філософії

ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СИСТЕМІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ НАУКИ

Сучасний стан розвитку криміналістики в Україні характеризується формуванням загальної теорії криміналістики, розробкою і впровадженням сучасних науково-технічних засобів і інформаційних технологій в практику боротьби зі злочинністю, удосконаленням прийомів криміналістичної тактики, запропонованням методик розслідування нових видів злочинів.

Крім того, розвиток криміналістики пов'язаний з формуванням певних наукових шкіл криміналістів. Інтенсивно розвиваються всі розділи криміналістики, виникають нові напрями, теорії та вчення.

В контексті нашого дослідження підвищений науковий інтерес становить організація розслідування кримінальних правопорушень, з огляду на зміни, що відбуваються у кримінальному процесуальному законодавстві, удосконалення та розвитку криміналістичної техніки та тактики, появи нових інноваційних напрямів у криміналістичній теорії та практиці.

Організація розслідування кримінальних правопорушень нерозривно пов'язана із забезпеченням захисту прав та свобод людини і громадянина, що є основною спрямованістю діяльності нашої держави.

Організаційна діяльність дозволяє підвищувати ефективність розслідування, сприяє його всебічності, повноті та об'єктивності, а також вирішенню завдань кримінального судочинства в цілому.

Для проведення комплексного дослідження сутності та змісту організації розслідування кримінальних правопорушень доцільним є визначення її місця в системі криміналістичної науки.

Дискусії стосовно виокремлення структурних елементів криміналістичної науки вже точаться давно, і в науковій літературі є різні погляди щодо вказаного питання.

Проте ми підтримуємо твердження про те, що найчисельнішу групу вчених становлять прихильники класичної чотириелементної побудови системи науки криміналістики. Запропонована система традиційно складається з чотирьох розділів:

1. Загальна теорія криміналістики (теоретичні основи криміналістики).
2. Криміналістична техніка.

3. Криміналістична тактика.

4. Криміналістична методика (методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень) [1, с. 41].

Організацію розслідування кримінальних правопорушень можна розглядати із різних аспектів, зокрема таких як: управлінський, кримінально- процесуальний, криміналістичний.

Окремі науковці визначають два концептуальних підходи щодо розуміння криміналістичного поняття «організації розслідування злочинів» як: 1) забезпечення розслідування та 2) створення структури розслідування. Перший підхід є надто широким, що призводить до розпорошення його змісту. Неточність другого у тому, що організація призначена упорядковувати, а не створювати структуру розслідування [2, с. 7, 8].

У криміналістиці під організацією розуміється узгоджені та врегульовані дії суб'єктів досудового розслідування і взаємодіючих з ними органів і осіб для ефективного попередження та розслідування кримінальних правопорушень.

Що стосується питання віднесення організації розслідування до того чи іншого розділу криміналістики, то в наукових колах теж сформувались різні погляди з вказаного питання.

У науці криміналістики можна виділити такі підходи до визначення місця організації розслідування злочинів у структурі криміналістики як: 1) елемент криміналістичної тактики; 2) елемент криміналістичної методики; 3) окрема теорія, що входить до загальних положень криміналістики; 4) окремий, самостійний розділ криміналістики; 5) головна частина криміналістики, що повинна включати в себе криміналістичну методику; 6) частини розділів криміналістики, де вона діє; 7) частина нового розділу криміналістики – криміналістичної стратегії; 8) елемент криміналістичної теорії управління розслідуванням [3, с. 161, 162].

Крім того, цікавими є міркування В. А. Журавля про поділ криміналістичної теорії на загальні та окремі вчення. Також з позиції автора слід говорити про різні рівні окремих криміналістичних вчень, та виокремлення серед них певних системних утворень. З огляду на це слід виділяти три рівні окремих учень у загальній теорії криміналістики:

1) криміналістичні теорії наукознавчого спрямування, що охоплюють наукознавчі проблеми про предмет, методи, сферу дослідження, систему, природу, понятійний апарат та категорії криміналістики, історію розвитку та сучасний стан;

2) криміналістичні вчення загальнонаукового рівня, які охоплюють закономірності, що поширюються на весь предмет дослідження, входять до нього в цілому;

3) криміналістичні вчення окремого рівня, які стосуються дослідження закономірностей, що належать до окремих складових предмета криміналістики, розкривають його сутність і специфіку [4, с. 31].

З огляду на розглянуті нами думки науковців слід зазначити, що організацію розслідування слід розглядати з точки зору криміналістичного вчення, яке є складовою частиною загальної теорії криміналістики.

При цьому, як слушно зауважує Ю. М. Мирошніченко, вивчення окремої наукової категорії, як системи повинно відбуватись з використанням універсального пізнавального інструментарію, яким озброює дослідника загальна теорія систем і який далеко не в повній мірі використовується науковцями при розробці відповідної проблематики [5, с. 9].

Таким чином, організація розслідування кримінальних правопорушень як система має самостійних науково-теоретичний та практичний зміст і притаманні їй ознаки.

Проаналізувавши наукові позиції різних вчених щодо визначення питання організації розслідування в системі криміналістичної науки, то ми вважаємо, що вона відноситься до окремих криміналістичних вчень, та:

- 1) має власний об'єкт, предмет та методи дослідження;
- 2) нерозривно пов'язана з іншими криміналістичними вченнями (наприклад криміналістичною тактикою, методикою, тощо);
- 3) переслідує власну мету, задання та функції, які співвідносяться із загальною метою криміналістики;
- 4) має притаманне їй емпіричне підґрунтя.

Список використаних джерел

1. Криміналістика : підручник / [В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, К82 А. В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В. В. Пясковського. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 752 с.
2. Олішевський, О.В. Організація розслідування злочинів та її місце у структурі криміналістики : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2010. 20 с.
3. Олішевський О. В. Організація розслідування злочинів у системі криміналістики. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2013. № 5. С. 160–168.
4. Журавель В.А. Загальна теорія криміналістики: генеза та сучасний стан : монографія. Харків : Право, 2021. 448 с.
5. Мирошніченко Ю. М. Тактика суду в системі криміналістики: структурно-функціональний аналіз: монографія. Харків, 2019. 228 с.